

Ess de dôve ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiuu de prenumeratiune:

pre anu intregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romani'a si strainetate:

pre anu intregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Correspondențiile si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina“ in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori, ce contienn cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) taca'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiuu publicatiuniloru se se anticipe

Fóia bisericesca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

PARTE OFICIALA.

1173. B.
1873.

Cerculariu

catra' tóte oficiele protopresviterali din districtulu Consistoriului aradanu.

Domnulu Ministru reg ung. de interne prin intimatulu dto. 20. Iuniu a. c. Nr. 19,314 emanatu catra' tóte Jurisdictiunile civile din tíera, aduce la cunoscintia publica invoiel'a întemplantata între ministeriulu austro-ungurescu de esterne comunu si între ministeriulu regescu de esterne alu Italiei in privinti'a asigurarii comunicatiunei reciproce a atestatoru mortuali, dupa care organeloru civile si bisericesci, caror'a li este incredintiatu ducerea protocóloru matriculare, li se impune: ca atestatele mortuali ale aceluor individui repozati pe teritoriulu unuia statu pactante carii s'au nascutu séu au locuitu pe teritoriulu celeialte parti, in monarchi'a austro-unguresca se le tramita Ambasadurei italiene din Vien'a, ér' in Itali'a Ambasadurei austro-unguresci din Rom'a. Inmanuarea se va face din oficiu fara intardiére si spese, dupa usulu tierii respective. Acele atestate mortuali, care nu se dau in limb'a latina séu italiana, ci intr'alt'a, se se întregésca cu o traducere autentica in limb'a latina.

Acést'a procedura staverita inca in 17. Maiu a. c. cu invoirea Ministrului regescu de interne si pe langa previ'a consimțire a ministeriului r. de cultu si instructiune publica fiindu a se observá cu puntualitate, Domnulu Ministru de interne sub datulu susprovocatu indruma jurisdictiunile din tíera, ca se se acomodeze si se se faca tóte dispusetiunile ce se voru vedé necesari la realisare ér' in casuri ocurinti se substérna atestatele mortuali ministeriului reg. de interne spre inaintare la locul competent.

Aceste dispusetiuni in urmarea Cerculariului emisu de Domnulu Ministru reg. ung. de cultu si instructiune publica in 30. Augustu a. c. Nr. 17,238. pe calea oficeleloru protopresviterali sunt a se face cunoscute preotimei, parochiale spre scire si in casu de lipsa acomodare.

Aradu, 5. Sept. 1873.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.
Episcopulu Aradului.

PARTE NEOFICIALA.

Câteva trasuri din vieti'a S. martiru Nichit'a! ¹⁾

Biseric'a nóstra orientala in 15 Sept. serbéza amințirea S. martiru Nichit'a, carele in véculu alu IV. cu mare zelu propagá Evangeli'a lui Cristosu popóreloru de dincoce de Dunare. Destinat de provedintia elu luá asupra-si

¹⁾ Cu ast'a ocaziune nu potu din destulu recomendá on. publicu interesantulu opu: „Triumfulu Crestinismului asup'a Paganismului“ de preotulu din Bucurési Gregoriu Muscolénu, a carui prefacia o cetisem intr'unu numeru alu „Trompetei Carpatiloru“ din Iuniu a. c. din carea am aflatu, cá opulu contine afara de biografiile santiloru si unu tractatu istoricu.

misiunea apostoliei lui Cristosu si a Daco-Romanismului in tempulu celu mai greu pentru Daci'a divului Traianu, in tempulu invasiuniloru barbare. A ne cunósce cu vieti'a acestui mare apostolu din némulu romanescu, cauta se facemu o scurta revista asup'a tempulu in care a traitu.

Istori'a, acést'a magistra a vietii, dovedesce cá între colonistii lui Traianu adusi pe pamentulu Daciei, cea mai mare parte dejá profesá legea crestina, si cá in scurtu intru atátu crescuse numerulu crestiniloru in Daci'a încátu legiuni intregi erau compuse numai din crestini, insusi Pliniu proconsululu Daciei in reportulu seu catra Traianu dice: nu numai orasiile si satele sunt pline de crestini ci inca si campuile si tíerinile. Er pe vremea imperatului Galienu dupa marturi'a st. Teofanu Daci'a avea si o multime de preoti crestini, cari, lucru firescu, trebuieu se aiba si capi mai mari: Episcopi si Mitropoliti. Din acestu incidinte patriarehulu Ierusalimului Ermonu sub stapanirea lui Diocletianu trimisa in Daci'a pre preotulu Eufrimu, carele petrecandu aici unu restempu de 10 ani fundá Mitropoli'a „Gotiei“ ²⁾ (a Transilvaniei) numita asia dela poporulu goticu, care pe atunci dominá întreg'a Dacia.

Dupa mórtea lui Diocletianu suinduse pe tronulu Romei bine-credinciosulu imperatu Constantinu celu mare (a. 306), care la a. 330 infrangendu deseversitu poterea Gotiloru si reîncorporandu Daci'a imperiului romanu, biseric'a Daco-Romana se redicá la unu mare renume fiindu representata la mai multe sínóde generale si locale prin Archierei sei proprii, precum la sínódele: dela Sardi'a (a. 347), Constantinopolu (II. Ecumenicu), Efesu, Calcedonu etc. Insa pacea si liniscea Daciei castigate prin victoriósele arme a marelui Constantinu, nu multu au duratu, cáci Gotii sub imperatulu Valente nu numai incursera in provinci'a Daciei, ci inca regele loru Atanariu a persecutatu cumplitu pre crestini, in care persecutiune au ca diutu mai multi Archierei precum si st. Nichit'a, carele in calitate de Episcopu alu Rîmnicului fú arsu de viu.

St. martiru Nichit'a s'a nascutu in Daci'a lui Traianu dintr'o familia insemnata. In sinassariulu Mineiului din 15 Sept. despre elu aflámu: *Acest'a a fostu pe vremea imperatiei marelui Constantinu nascutu si crescutu in tíer'a varvariloru celoru numiti „Goti“, adeca in Daci'a lui Traianu“.* Elu a fostu instruitu in elemintele invetiaturei crestinesci de Teofilu Episcopulu, dela care a luat si botezulu: „ai luat (Nichita) darulu botezului dela Teofilu pastorulu celu bunu alu Gotiloru“ (Stichirea dela lithie). Spre a se perfectoná in sciintiele sacre Nichit'a a caletoritu in Itali'a si acolo s'a santitu de preotu lá biseric'a cetatii Aculea, deunde la a. 350 a fostu trimis de Episcopu in Romanati (Rîmnicu ³⁾). Ca Episcopu alu Rîmnicului a fundatu Archiepiscopatulul Argesiului, carele se se fie

²⁾ Fóia societatii Bucavina. Nr. 1 a. 1867.

³⁾ Tincu-Velea pag. 170.

numitu si alu „Milcovului,“ ⁴⁾ a facutu 4 biserici un'a pentru Bessi in carea serveau in limb'a loru nationala ⁵⁾. S. martiru Nichit'a a lucratu si pe terenulu literariu scriindu 7 carti mici privitorie la regulele botezului; predicarea Evangheliei intre barbari de Episcopulu Nichit'a, S. Paulinu Episcopulu de Nolla o canta in versuri. ⁶⁾

Aceste luandu-le in socotintia, S. Nichit'a cu dreptulu si dupa meritu a potutu capata epitetulu de „Apostolulu Daciei;“ si éراسi nu fara temeiu s'a numitu de catra unele popóre pagane „Dieulu Romanilor.“ La anulu 372 cadiendu in gón'a pornita de Atanaricu osemintele lui mai intaiu au fostu duse in Mopsuesti'a (orasu in Cilici'a) si de aici in biseric'a S. Nicolau din Veneti'a.

Istoriculu Tincu-Velea mórtea S. Nichit'a o pune dupa a. 420, in sa gresitu, pentru-cá morindu elu in gón'a lui Atanaricu, Gotii de fric'a Huniloru la a. 375 se si carara din Daci'a Traiana.

Si cu aceste am datu tributulu recunoscintiei unei'a din gloriele strabune. —

V. Mangr'a.

Langa Crisiulu albu in Augustu 1873.

Onorabilei Redactiuni a fóiiei nóstre pré stimatè „Lumin'a,“ in Aradu.

(Unu prea tristu necrologu.) Abia mai póte fi vre-un'a familia séu comunitate asia profundu vatemata de tiran'a epidemia coler'a, ca si comunitatea nóstra *Cromn'a* din protopresviteratulu Ienopoliei. —

In prim'a a curentei crud'a epidemia pre celu mai teneru preutu de acolo, pre celu mai zelosu directoru scolaru loc. dintre 16, carii apartienu la gremiulu unui cer-cu scolaru, pre neuitatulu Petru Halmagénu — dupa carele remasa un'a socia cu anim'a sfasiata si doi fii de totu micuti, — nimicu alta, cáci rari-su acei preuti, cari potu lasá si avere, intre criticele cercustari de adi, succesoriiloru sei. —

Dar totusi acea greu cercetata preutésa cu micutii ei orfani, se mangaiá cu un'a mica sperantia, cá fiindu-i notariulu locale Leontinu Adamescu frate dulce, o va adapostí impreuna cu nefericitii ei orfani, — *inse* si acestu *inse* e unu prea tristu momentu: Leontinu Adamescu la 8. di dupa immormentarea lui Petru Halmagénu, — este fara graiu si fara misicare, este mortu, — lasandu dupa sine alta veduva cu anim'a franta si trei fii micuti, — substantia (avere) nimicu . . . Cugeta acum serióse cetitoriu! cá scrietoriulu acestoru sire cu mana tremuranda ti-inséra aci, cá acelea-si veduve, aceia-si orfani si aceea-si comunitate,*⁷⁾ numai scie ce dice alta, decâtu luandu-si refugiu la lamentatori'a espresiune a profetului cu versu plangatoriu striga „Cautati si vedeti, déca mai este dorere, ca dorerea mea?!“ Si lamentatiunea fia-caruia e prea justa, cáci familiile acelea au perdutu pre protectorulu, nutritoriulu, pre parintele loru, — ér' comunitatea a perdutu pre unu bunu notariu romanu. — Aci este la locu a con-jurá pre preutimea nóstra din tóte tractele protopresviterale ca se imite nobilulu actu alu demnei de totu respectulu preutimi din tractulu Ienopolei mici (Chisineu), — precumu si pre domni notarii de romanu, sè se intrunésca in asemenea reuniuni, ca sè nu ne remana veduvele si orfanii pe strate peritori de fóme. —

⁴⁾ Id. pag. 8.

⁵⁾ Fil. Scribanu pag. 14.

⁶⁾ id. pag. 15.

*⁷⁾ Carea din direct'a esoporatiune a defunctului notariu incepuse a edificá scóla, si in aceia cancelaria notariala numai in dulcea nóstra limba vedeai protocólele tóte.

Merita din respecte catra moralitate a notá câteva din viéti'a si dela mórtea lui Adamescu. — Acestu omu, ca cea mai mare parte a inteligintiei nóstre, fiindu crescutu in institute straine, erá strainu de catra cultulu nostru bisericescu, ridea chiaru de ritualele nóstre, dara candu se apropiá ór'a mortii sele provocá pre toti cei de facia ca se róge Atotuputintele sè-lu absólve de amarele sale dureri, — vedeti voi intieligenti romani reu educati, cá omulu in suferintiele sele n'are unde-si cercá refugiu déca nu la Ddieu. — Marele Isaacu Newton, carele in tóta diu'a cetea in biblie, carele in tóta diu'a ingenunchiá ruganduse lui Ddieu, carele-si descoperea capulu candu amintea numele lui Ddieu, *carele aflá cá intre biblie si rezultatele sciintieloru naturali se afla cea mai perfecta armonia;* — acel'a ca celu mai mare scrutatoriu de natura cum se comportá candu vietuiá in lume, dar nesce notari si alti functionari romani — onóre esceptiuniloru — asia despretiuescu biseric'a nóstra si cultulu cátu sunt spre scandalu religiosulu nostru poporu. — O nemuritoriulu nostru *Georgiu Pop'a* ce omu religiosu erá. — O voi pigmei scandalisatori, cetiti ce sentintia grea pronuncia asupr'a vóstra eruditulu nostru parochu Damsi'a la calcáiuulu tractatelor sale biblice din „Lumina“. — O cetiti ce scrie sapientulu nostru veteranu Arcosi; — retornati la pietatea parintiloru nostri si nu ve faceti de risulu poporului, „Sapienti sat.“ — Adamescu urmandu esemplulu marelui nostru Metropolitu *Andrei*, prin dispusetiune testamentaria a lasatu ca unu singuru preotu sè-lu immormenteze. Acestu defunctu pentru cá erá bunu natiunalistu; pentru cá erá unu romanu iubitoriu de limb'a mamei sele cumparandu-si — dictionarie latine-italiene traducea tóte ordinatiunile venite in limba straina, si pentru cá in cancelari'a sa tóte protocólele le ducea in limb'a nóstra natiunale, pentru carea pre cum scrie Bonfiniu: strabunii nostri mai multu se luptau de cátu si pentru viéti'a, „*non tantum pro vitae quantum pro lique incolomitate certasse videantur.*“ — Merita sè-i dicemu in publicu, sè-i fia tierin'a usióra si memori'a neuitata.*

Argulu
ca condolente.

DISCURSULU

PRONUNCIATU DE

DOMNULU G. M. ELIESCU

PROCURORE PE LANGA CURTEA APELATIVA

DIN CRAIOV'A,

la 16 Augustu 1873, cu ocasiunea reinceperii lucrariiloru anuali ale Curtii.

(Urmare.)

II.

1. *Idei generali asupr'a Codului intregu.*

A. *Sub ce influentie s'a conceputu si redactatu Codulu Mateiu Bassarabu?* Cetindu cine-va cu atentiune complexulu reguleloru Codului Mateiu Bassarabu, i este peste putintia a nu recunósce in dispositiunile sele influenti'a si preponderanti'a dreptului ecle-siasticu asupr'a celui civile. Acést'a se esplica fórte usioru, indata ce ne vomu aduce aminte cá „nevointi'a, osardi'a si cheltui'al'a infiantarii „Codului“ le au depusu Mitropolitulu Stefanu, care ne-aperatu au conclucratu impreuna cu Mateiu Bassarabu la redactiunea legiloru sele. De aci au urmatu cá prin lege s'au impusu judecatorulu detori'a a avé in vedere mai multu regulele dreptulu naturale si ale umanitatii, decâtu regulele dreptului scrisu. Éca intr'adeveru cumu se rostese in privinti'a acést'a Codulu Mateiu Bassarabu in Capitolulu I: „Cade-se judecatorulu adeca „archiereului, sè fie asemenea judecatorulu celui dreptu si mare-lui archiereu d-lui nostru I. Cristos; se fie tuturoru *miloserdu*, „neaducatoriu aminte de reu, nemaniosu, nefatiarnicu, neluatoriu de „mita, dreptu, se nu créda lesne fara de întrebare propunerile „si párele si banuelile. Cá de va ascultá si va crede, adeca cele

**⁷⁾ Vedi nrulu 17 din fói'a germana „Glaubensbothe“ din a. c. cara apare in Pest'a.

ce stau împotriva celor bune, nu este dreptu. Pentru că mulți de multe ori se pedepsesc fara dreptate căci nu caută judecatoriuul vin'ă."

Graiesce și Dumnedieescu Zlataustu: „Nu se cade se cre-di pe nimenea fara de iscodire. Judecatoriuul i se cade să-si aduca aminte de ceste 3 lucruri:

Antaiu: că e pre lege incepatoriu.

A două: că pre omeni obladuesce.

A treia: că in vecie nu e incepatoriu, ci „și elu ca unu omu va să mōra.“

Asemenea in Capitolulu II: „Dreptatea este unu lucru mai adeveratu de tōte, care dă fie-si cui dreptate.“ — *Adeverinti'a dreptatii* este se locuiasca nescine frumosu și dreptu, ca să nu vinuēca pe nimeni“. — *Intielepti'a dreptatii* este să veda lucrurile dumnedieesci și omenesci, adeca dreptatea și nedreptatea.“

Totu astfelu si in capitolulu III: „Legea este mestesiugu lucrului celui bunu și porunca tutoru priceputiloru și intieleptiloru și omeniloru bogoslovi. — Legei este se petreca nescine dreptu, era pre altu pe nime să nu betejēca.“

„Invetiati-Ve judecatoriloru cu dinadinsulu și cautati de vedeti legea, să nu se osandēca nimenea din voi, că apoi veti luā plata munc'ă de veci ca nesce judecatori nedrepti dela judecatorulu celu dreptu și nefatiarnicu Cristos Dumnedieu.“

Totu din caus'a influintiei religiōse, au urmatu, că Codulu Bassarabu, cuprinde și reguli de morale pe cari le a transformatu in lege. Asia dēca cineva afla că se urdiesce vre-o fapta rea in contr'a Domnului tierii sēu a arhierelui, — dēca fiulu afla că se intindu curse tatalui, — dēca slug'ă se pricepo că Domnului seu are să i se faca vre-o nenorocire, și nu spune acestoru-ă, sēu nu intrebuintiēdia tōte mijlōcele ca se impiedice reulu, se va certā, dice pravil'ă, dupa voi'ă judecatorulu, și in cele din urma dōue casuri, cu mōrtea, ca pentru parintucidere.

Si ērasi sub influinti'a ideii de umanitate, edicta că: „Celu ce 'si va incuiā usi'a casei lui pentru se nu intre celu asupritu se scape de man'ă asupritoriulu, acelu-ă să se certe dupa cum va fi voi'ă judecatorulu“ (C. 267 art. 26).

In fine, dominatu de regulele dreptului naturale, decide urmatōrele: „judecatorulu judeca cātē odata și împotriva pravilii pentru acestu obicei alu locului, și de multe ori face și cum 'i este voi'ă lui“ (art. 3 Cap. 361) adeca esplicamū noi, cum i e voi'ă drepta, nesmintita.

Asiu fi trecutu repede, Domniloru Consiliari ai Curtii, asupr'a acestei observatiuni, dēca nu asiu fi avutu in vedere Codulu nostru actuale, pe care, comparandu-lu cu Codulu Mateiu Bassarabu, in acestu punctu, nu me sfiescu a o dice: i este inferioru. Voiti se o dovedescu? Ei bine! Nu am decātu să Ve aducu aminte că dupa Codulu actuale, lips'ă celei mai mici forme de procedura aduse cu sine, nu arare, ci adese-ori, pe nedreptu, perderea dreptului persōnei ce-lu reclama functiuniloru insarcinati cu a impartii dreptatea, pe candu dupa Codulu Mateiu Bassarabu, nu la forma, ci la fondu erā datoru judecatorulu integru și impariale se i-ă aminte, și se dea dreptatea aceluia care o are. — Astadi judecatorulu este obligatu se dea *legalitate*; — sub imperiulu Codului Mateiu Bassarabu, elu erā tēnutu se dea *Dreptatea!*

B. Ce anume materii cuprinde codulu Bassarabu?

1. Materii canonice, — 2. Laice.

Cele canonice se refera:

- La dogmele credintiei.
- La drepturile și detoriile clericiloru vis-a-vis de biserica.
- La constitutiunea bisericeii Romane.

Cele laice se refera:

- La dreptulu civile popriu disu.
- La procedur'ă civile.
- La dreptulu rurale.
- La dreptulu administrativu.
- La dreptulu penale.
- La procedur'ă penale.

— Credu că aci este locul a notā inca o diferentia intre cod. Bas. și celu actuale, relativu la modulu de a fi redactate dispositiunile sele. Codulu Bassarabu, nu pune reguli, principie, și apoi lasandu casulu la apretierea judecatorulu, se edicte acesti'a cei'ă ce credu că este dreptu. Nu. In mare parte, specificā casurile și aplicarea pedepselor. De unde mai pucinu arbitriulu lasatu judecatorulu. Cu totulu din contra in codulu celu nou.

2. Idei speciali asupr'a materieloru codului Mateiu Bassarabu.

A. Nu ne vomu ocupā de *legi canonice* sēu de amu voi să ne exprimamū mai corect, de canōnele bisericeii, anume ale bisericeii Resaritului: nu este nici timpulu, nici locul, nici utile momentanu a le cunōsce. Vomū notā in sa că biseric'ă (sēu mai bine dicendu redactorii (codului bisericescu) și au atribuitu

adese ori partea leului. Asia de es. pe candu pe laicul de clas'ă de josu, dēca deflorēza o fēta, 'lu pedepsesce cu rusinea de a 'lu purtā desbracatu pe ulitie, batandu-lu pe fie-care ulitia, apoi a 'lu tramite la ocna, — pe clericu, nu: 'lu pedepsesce numai cu a inzestrā pe fēta, și in unele casuri a 'lu inchide intr'o monastire. — Acēst'ă in cātu privesce regulele dreptului penale. — In cātu privesce regulele dreptului civile, relative la mijlōcele de a dobandi ore-care bunuri pentru biserica, merge pana acolo, incātu calca dogm'ă eclesiei care dice că: ceea ce biseric'ă a impreunatu, omulu se nu despartia, și poruncesce a se desface casetori'ă candu unulu din soci voesce a se face calugaru, cu care ocași-une zestrele sele vinu bisericeii. — Ce e mai multu: daca cineva indēmna pe Neofit a nu se calugari afara de afurisenia (pedēpsa eclesiastica), indemnatorulu se cērtā cu mōrtea, era ave'ile lui vinu monastirei in care se afla Neofitul.

Esemples de natur'ă celor espuse, sunt fōrte multe in codu.

— Ceea ce in sa mi-ă atrasu o seriōsa atentiune, este partea aceea a codului Mateiu Bassarabu, in care se vorbesce despre constitutiunea bisericeii tieriloru romane: Munteni'ă și Moldov'ă. La capitolulu 391 se dice: „De aceea apoi s'au facutu la Ungro-Vlachi'ă, adeca in tier'ă Muntenēca doi Mitropoliti (din episcopi), și in sa unulu tēne locul alu Anchirii și se chiama Ex-arcu a tōta Ungurimea și alu Plaiului. Era altulu se chiama mitropolitulu laturii tierii Muntenesci spre Severinu, și locul tiindu alu Amasii, era acum'ă nu se chiama acelu Mitropolitu ci Episcopu, căci că sunt 2 Episcopi sub Mitropolitulu tierii Muntenesci, adeca Ramniculu și Buzeuulu, Ramniculu mai mare, era Buzeuulu mai micu; era Mitropolitulu are blagoslovenie de hirotonisesce elu și pe episcopii tierii Ardēlului din tier'ă Ungurēca; asisderea și pe acei din locu ai lui.“

Si, mai la vale:

„Era nesupuse sub nici unu Patriarchu este biseric'ă Serbiloru care se chiama Ochrid'ă.“

Apoi:

„Afla-se scrisu in pravil'ă lui Mateiu Vlastari cumu și Moldo-Vlachi'ă au fostu supuse Ochridianiloru; era acum'ă nici Ochrideniloru se plēca nici Tiarigradeanului; și nu scimū de unde au luat acēsta putere.“

Ori de unde și ori cumu s'au luata, ti voiu respunde tie, redactore alu codului Bassarabu, că: basatu pe drepturile naturali ale personalitatii omului, prin urmare și pe ale natiunei, cu tōte elementele organismului care o facu să se misce, fie ele *sociali, politice ori religiōse*, — basatu pe o datina betrana de a ne constitui biseric'ă noi insine, precumu singuru o marturisisi, — vomū sustiene autocefali'ă bisericeii Romane in fati'a tutoru acoloru ce voru dice contrariulu.

(Va urmā.)

VARIETATI.

× O noua lumina electrica. Omēni de sciintia și industriasi lucreza pe capete, ca să descopere midilōce de iluminatiune eftine și intinse. In momentul de facia o masina Gramme, perfectionata, este espusa in Vestminter-Bridgeroad. Printr'o dispositiune dibace, curentulu magneto-electricu ce produce este cu totulu neintreruptu; prin urmare masin'ă nu desvoltēza nici schintei nici caldura. Conducendu-o in proportiune de 400 revolutiuni pe minutu, ea produce o putere luminōsa egala cu 15,000 luminari, cu pretiulu de unu schiling pe ora (1 leu și 25 bani.) Acēsta masina se pōte intrebuintiā nu numai pentru luminatu ci și pentru diferite fabricatiuni, precumu este preparatiunea otietului și a alcaliiloru caustice. Cu aceeasi masina s'ă facutu și analis'ă spectrala la diferite metale. Vergi necunoscutē pana aci in spectiu, au doveditu puterea acestei masine.

+ *Scōl'ă*. La archi-gimasiulu din Aradu va fi primirea tenerimeii studiōse pe anulu scolasticu curinte 187³/₄. in 29, și 30 septemvire și in cele trei dile prime ale lui Octomvire nainte de mēdiēdi dela 9. ore pana la 12. in cancelari'ă directoriala.

In clas'ă prima numai acei studenti se primescu, carii voru depune esamenulu de primire la archi-gimasiulu din Aradu.

Esamenele acestea se voru tēne in dilele inscrierii dupa mēdiēdi dela 3. pana la 6. ore.

In clasele mai inalte primirea aterna dela testimoniulu dupa clas'ă precedinte care trebuie să fie celu pucinu de clas'ă prima.

Dēca testimoniulu aretatu nu coresponde recerintieloru planului de invetiementu alu archi-gimasiului aradanu; atunci are dreptu corpulu profesoralu a supune pre respectivulu la esamenu de primire, și amesuratu rezultatulu a-lu impartii si la clasa mai inferiōra.

Doritorii da a fi primiti sunt indatorati a se presentā in persōna la directoriatu, insociti de parinti, tutori sēu substitutii acolora. —

(22) **Bibliografia.** A aparut de sub tipariu unu frumosu voluminu pre chartia buna, bine legata in cartonu, insemnat'a opera, cea mai populara in Franci'a, si chiar in Europ'a: „**Doctorulu poporului**, séu convorbiri familiare asupr'a igieniei, de *Hipolite Meunier*, scriere incoronata de societatea pentru instructiunea elementara, de Societatea nationala pentru incuragierea la bine, de Societatea Franklin etc.“.

Traducatoriulu acestei indispensabili opere, este nepretiu- itulu nostru artistu *Constantinu Dimitriad*, care cu inima generosa, ce i recunósce ori cine lu-a abordatu, nu-si potea consacra mai bine órele decâtu in traducerea celei mai generose carti din vremea nostra.

Opera acést'a tradusa, d. Dimitriad o inainta ministeriului instructiunei publice spre a o pune in cercetarea Consiliului de instructiune. O comisiune compusa din dd. profesori M. A. Florenti, S. Alexandrescu si doctorulu *Trandafirescu*, fu insarcinata cu cercetarea manuscriptului, care, prin prescriptulu verbale inchiaiatu in siedinti'a dela 14 Apriliu, declara ca „acést'a carte „unic'a in felulu seu pana astadi in limb'a nostra, are merite „necontestate si este de mare utilitate a se introduce prin familiiele „romane.“ Dupa acést'a esaminandu-se opera si decatra Consiliulu permanent de instructiune, acést'a declara ca „este de opiniune a se admite ca carte de lectura pentru bibliotecele scolare, introducendu-se prin familii pentru lectura“. Atáta „*Trompeta Carpatiloru*“. Mai estragemu inca si din prefaci'a, cu care a precedat'o multu eruditulu doctoru *Romniceanu*: „Lips'a totala a unoru scrieri de asia natura in limb'a nostra, dete fericit'a ideia d-lui C. Dimitriad de a traduce acestu opu si a se sil' s'elu puna in corentulu obiceiurilor nostre, esplicandu facare cuventu scientificu in modulu celu mai facile si mai popularu. Totu d. *Romniceanu* dice mai departe: Dómnele, cari au séu voru avea fericirea a fi mame, vor fi recunósctórie traducatoriulu ca li-a datu in limb'a nostra consiliiele intiepte a le dómnei *Meunier*, consilii cari le vor face s'e se ferésca de necuviintiele produse, prin nesciintia si neprevedere, in crescerea copiiloru, mai alesu in prim'a epoca a vietii loru, candu sunt espusi la nenumerate bóle, intre cari oftia si scophul'a aducu efectele cele mai funeste.“

* * Vecinulu *Gur'a-Satului* face necrologu „Asociatiunei aradane.“ Noi cei ce avem onóre a ne conumerá intre membrii directiunei suntemu siliti de rusine a ne acoperi feciele, decátori audimú si vedemu luandu-se notitia despre starea acestei Asociatiuni, ce are de scopu cultur'a poporului romanu, conditiunea vietii, fara de care omulu nu merita numele ce-lu pórtá. Nu e vin'a aci Dlu directoru secundariu, ci toti de o potriua de sus pana diosu. Pecatele lucrarii cu ale lasarii rodu pe intre-cute la redacin'a arborelui nostru culturalu, care la anulu 1863 se inaltia si intaria cu o repediune ce provocá invidia si respectu din partea popóreloru colocuitoire; dar invidi'a si respectulu treptatu se inlocuescu prin compatimirea de care ne-amu facutu atátu de demni. Candu e vórba se intrebuintiamu poporulu de midilocu pentru noi d. e. la alegere de ablegatu séu vre-o restauratiune: suntemu toti in Aradu, dér' candu trebuie s'e damu poporului midilócele de vietia nu e nimene!

Post'a Redactiunei.

Dlui prot. G. Cr. Tóte le-amu indusu; de mai nainte au fostu prenumerate: *Chisetu*, *Susanovetiu*, *Ohaba-forgáts*, *Budintz* si *Babsa* dintre care aceste dóue din urma a solvitu deja pretiulu de 3 fl. Relativu la *Ohaba-forgáts* Ti-am respunsu inca in diu'a in care am primitu telegramulu per *Lugos*. Astadi se practéza.

Dlui in S. T. Sistarovetiu: Ne invoimú bucurosu, decâtu ai s'e tramiti inderep-tu numerii tramisi pe numele D'Tale din preuna cu tacele postale, cáci consistoriulu a carui proprietate fói'a nu se póte pagubi.

Dlui I. A. in cestiunea inspectoratelor ai totu dreptulu; totu in acestu obiectu ni s'au mai tramisu si din alte parti articli, inse e bine s'e mai asceptámu. Sunt acuse grave contra unoru DD. inspectori de scóle.

Dlui Inspectore I. C. Catra coi 3 fl inca binevoiti a mai trimite 2 fl.

Dlui G. P. in Gy. Am primitu, credemu ce spuni; avemu destui individi si corporatiuni ca organe oficiali in biseric'a in stare mai favoritória si nu facu nimica, profundu dreptulu si beneficiulu nescirbitu inse de detorintia si sarcina s'e nu li pomenesci.

Dlui prot. P. Ch. am primitu, sunt neprenumerate: *Apateu*, *Ciab'a*, *Comlosiu*, *Giul'a n. Giul'a m.* si *Sinitea*.

Concursu.

In urmarea sententiei consistoriale dto 2. decembre 1873. Nr. 1468. intarita de forulu metropolitaniu la 23. Augustu 1872. Nr. 9. scol. destituindu-se *Ióne Milosiu* din postululu in-

On tipariulu lui *Stefanu Gyulai* — Proprietatea si editur'a diecesei aradane. — Redactoru respundietoriu *Iosifu Goldislu*.

vetiatorescu din *Hodoniu*, acestu postu a devenitu in vacan-tia; deci pentru ocuparea acestui postu invetiatorescu se escrie concursu pana la 30. Septemvre st. v. 1873.

Emoluminte: salariulu anualu in bani 178 fl. 70 cr., in pamentu 2 jugere aratura, 2 jugere fanétia, 1/2 jugeru gradina, in naturalie 60 meti grau, 4 orgii de lemne si 8 orgii de paie, si cortelu liberu.

Doritorii de a fi alesi sunt avisati pre langa alte rece-rintie prescise de statutulu organicu a produce testimoniulu despre depunerea esamenului de calificatiune.

Recursurile astfelu instruite sunt a-se trimite subscri-sului pana in diu'a susu atinsa.

Timisiór'a, in 25. Augustu 1873.

Nicolau Coslariu,
inspectoru de scóle.

3-3

Concursu.

Pentru Statiunea invetiatóresca din *Ohab'a-Lunga*, cerculu insp. alu *Leocusesiloru*; emolumentele sunt 42. fl m. a. 24 Chible de bucate. 8. gráu, 16. cucurudiu; 75. lb clisa, 50. lb. sare, 10. lb. lumini, 4. fl. pausiale, 8. stangeni de lemne, si cor-telu cu gradina de 1/2 jugeru. —

Doritorii de a ocupa acést'a statiune, au a-si trimite recurse-le sale, pana in 30. a. lunei. cur. in care va fi si alegerea, — inspectorului sub semnatu, post'a ultima *Bozsúr*. —

Leocusesci 2. Sept. st. v. 1873.

Adamu Ros'a
Insp. cerc. de scóle.

Concursu

Se deschide pentru ocuparea statiuniloru invetiatórescu din comunele din inspectoratulu *Vasicoului. Cãmpu*, cu salariulu anualu 107 fl. v. a. 6. orgii de lemne, 10 cubule de bucate dela 124 numere de case câte unu fuioru. *V. Sohodolu*, cu salariulu 100 fl. v. a. 6 cubule de bucate 6 orgii de lemne 2 vici de fertura, dela tóta cas'a unu fuioru.

Doritorii de a ocupa vreun'a din statiunile aceste, au asi trimite recursurile sale instruite in tielesul statutulu organicu pana in prima Octobre si adresate comitetelor parohiale-sub scriisului in *Criscioru*.

Criscioru 20 augustu 1873.

Petru Bogdanu
Insp. scol.

In contielegere cu comitetele parohiale.

Concursu.

Pentru vacant'a statiune invetiatóresca din comun'a *Ca-raseu*, cerculu inspect. al *Ursadului cottulu Bihorului*, emolu-mintele sunt. 63 fl. v. a. 40 fl. v. a. ca conpetintia pentru fenu, 12 chible de bucate 1/2 grau, 1/2 cucurudiu, 2 mesuri de fasole, 8 stãngeni de lemne din care e a-se incaldí si scól'a, corte-lu cu gradina in estensiune de 2 holde si 4 holde pamentu aratoriu.

Doritorii de a fi alesi, au a-si trimite recursurile insp-ec. p. u. *Hollod*, *Gyanta*, celu multu pona in 9. Septemvre v. candu va fi si alegerea.

Caraseu la 18 augustu v. 1873.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine *Iosifu Pintia* m. p. insp. cerc.

Concursu.

Se escrie pentru urmatórele parohii vacante in proto-popiatulu *Pestesiului*.

1. Damesiu,	10 lantiuri pamentu, biru dela 84 case
2. Valea-Neagra, 8	" " " " 96 "
3. Bratka 10	" " " " 109 "
4. Szakadatu 20	" " " " 183 "
5. Szarand 20	" " " " 110 "

Receruntii s'e-si trimita recursele sale Prtpopului distric-tuale pana la 9 Sept. a. c.

Orade 20 August. 1873.

In contielegere cu Comitétulu parochialu *J Fassie* m. p. Protopopul *Pestesiulu*.